

Observatoriulu ese de doue ori in septemana, Mercuria si Sambata.

Pretiu

pentru Sibiu pe 1 ann intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe ann; — trimisu cu post'a in laintrala monarchiei pe 1 ann intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 ann 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 38.

— Sibiu, Sambata 10/22 Maiu. —

1880.

Ide'a de statu a Austriei.

De Dr. Franciscu Palacky.

(Urmare.)

Popórale se nu aiba ele óre dreptulu innascutu de a se conservá? Loru le incumba datorinti'a de a se cultivá, cu alte cvinte disu, de a desteptá si invapaiá divin'a schinteia pe care o pastréda in sinulu loru si dela implinirea acestei datorintie nu le póte dispensá niminea in lumea acésta. Cultur'a spiritului inse, fara cá in acelasi timpu se se cultivedie si limb'a, este unu ce imposibilu, si innobilitarea limbei este in totu loculu conditiunea fundamentala a unei vietie spirituale mai inaltiate. Mai departe, de órece datorinti'a de ordinariu este totuodata si mam'a indreptatirei (vedi la Vattel, Droit de gens, Preliminaires §. 3) si de órece ni se in pune delimitati'a de a ne cultivá limb'a nóstra, o datorintia acésta, dela care nu ne póte dispensá niminea, avemu dar si dreptulu a o face acésta. Niminea deci se nu se opuna la acésta séu se ne faca dificultati in ajungerea acestui scopu. Conservarea si desvoltarea nationalitatiei este unu postulatu si o lege a moralei, carea nu se póte derogá prin nici o alta lege positiva.

Se nasce intrebarea, déca conflictulu intre dreptu si datorintia, care esista in realitate in dreptulu privatu si de statu, póte avea locu si in dreptulu internationalu? Asia d. e. o persóna fisica are dreptulu si datorinti'a, de a isi apará si conservá propri'a sa viatia si cu tóte acestea catedata i se demanda de a se duce la lupta, pentru cá acolo se isi sacrifice viati'a pentru patria si pentru binele comunu. Se póte óre pretinde in modu analogu dela o natiune intréga, cá ea se renuntie la viati'a sa propria si se si-o sacrifice pentru alte popóra? Acésta intrebare se o raspunda insusi popórale conformu principiului „cá ceea ce tie nu iti doresci, nu face nici altora.“ De siguru cá respunsulu loru nu va fi indoiosu. Pana acuma nu s'au aflu niminea, care se fi voitu a probá in modu filosoficu, cá o natiune órecare din amoru si respectu pentru unu altu poporu, ar fi fostu indatorata a merge la mórté pentru elu.

Acestea constatate, se admitemu deci urmátorele premisse: 1) In statulu austriacu se domnesca dreptulu si legea (cu alte cuvinte, vointi'a generala a statului) si nici decum forti'a brutala séu arbitrariulu; 2) statulu austriacu se compune din deosebite nationalitati; 3) nici unu poporu nu are prerogative asupra unei alte natiuni si nu i este permisu a o intrebuintiá cá mijlocu, pentru ajungerea unoru scopuri ale sale speciale — si eu nu intielegu cum din astfelu de premisse, afara déca cineva nu voiesce se comita cu intentiune o falsa conclusiune, ar pótea resultá altceva, decátu principiulu egalei indreptatiri a totoruru popóraloru din Austri'a.

Celu ce combate acestu principiu si celu care ilu néga chiaru si in teoria (precum d. e. o au facutu magiarii in anulu 1848 mai inainte deci de a ilu fi recunoscutu la Szeghedin in Juliu 1849, nu multu inainte de catastrofa dela Világos), trebue cá mai ántaiu se restórne séu tóte, séu celu puçinu una din premissele de mai susu si puçinu inpórta in ce ordine o va face acésta. Celu care admite principiulu in teoria, se opune inse la punerea lui in pracsu: ce nume óre se i se dea unu astfelu de filosofu?

Din fatalitate nu se póte negá, cá opositiunea pe care o intimpina aplicarea practica a principiulu de egala indreptatire nu se face numai din partea gubernantiloru i imperiului si ai tieriei austriace, ci cá ea se manifestéda si cu mai mare violentia in spiritulu si sentimentele unoru popóra in contra celorlalte. Acestu spirit, pronuntiatu in modu destulu de claru, ilu áffamu la germani si la magiarii si in parte si la poloni si italiani. Acestoru popóra li se póte aplicá cunoscutulu citatu: Nebuniloru ce sunteti! Voi pretindeti libertate si nu voiti a recunósce nici dreptulu, nici dreptatea!

Nu negu, cá ungurii au tóta dreptatea a privi cu mandria la constitutiunea aprópe milenara a tieriei loru si cá se lupta cu tóte poterile loru pentru conservarea ei, modificanduo firesce conformu recerintieloru timpului si a relatiuniloru schimbate. Dar abstragéndu dela intrebarea, déca constitutiunea unгурésca au fostu indata dela inceputulu ei de

origine curatu magiara séu slavica, asiu dori celu puçinu, cá in Ungari'a se nu se ignoredie doue fapte fórte inportante. Acestea sunt, pro primo, enormele sacrificii pe care le au datu tierile corónei boeme in decursu de doue secole (XVI si XVII) candu cód'a de calu falfaiá inca pe citadel'a din Bud'a, pentru conservarea corónei unгурesci. Acele sacrificii au fostu atátu de mari, in cátu anulu din membrii dietei boeme au avutu naivitatea se întrebe, déca óre intregu regatulu unгурescu valoréda cátu si sacrificiele pe care le au datu chiaru si numai Boemi'a pentru conservarea lui. A dou'a fapta este, cá principiulu egalei indreptatiri nationale nu s'au bucuratu in nici o alta tíera de o astfelu de validitate si respectare, cá tocmai in Ungari'a in decursulu acelor secolu, pana candu acolo au domnitu constitutiunea avitica si pana candu limb'a latina erá limb'a diplomatiei, a autoritatiloru si a scóleloru. Acésta constitutiune au fostu seriosu periclitata numai din momentulu in care se delaturara acei pilastrii puternici. Si intr'adeveru niminea nu va potea negá, cá fatalele evenimente din anulu 1848 intemplete in tierile corónei unгурesci s'ar fi potutu preveni prin amintitulu decretu din Szeghedin, déca cu unu ann inainte acelu decretu, nu numai s'ar fi proclamatu, dar s'ar fi si aplicatu cu tóta sinceritatea. De órece inse elu au aparutu post festum, si asia dicéndu, in partibus infidelium, firesce cá n'au potutu avea nici unu resultatu realu. Inse chiaru dupa publicarea diplomei din Octobre 1860, prin care i se restitui Ungariei celu puçinu o parte din autonomi'a sa avitica, ungurii au uitatu de acele decrete nevalide, si indata, nu numai in oficiu si scóla, dar' in intregulu organismu alu statului, ei éراسi au introdusu in domnia nelimitata unicu sa lvatórea limba magiara.

Ce mijlóce terorisatóre, câte nedreptati strigátore la ceriu s'au comissu de atunci incóce, nu numai cu privintia la ocuparea functiuniloru, ci si chiaru in viati'a sociala, nu este de lipsa a le mai espune, de órece sunt in de ajunsu cunoscute.

(Va urmá.)

Foisiór'a „Observatoriului“.

Cultur'a adevérata este sorgintea principala din care isvoresce fericirea popóraloru.

(Disertatiune.)

(Urmare.)

E fapta istorica, cá nu numai in lumea fisica, ci chiaru si in lumea spirituale adeseori se nascu inundari gigantice, cari nu odata producu schimburi radicale in vieti'a popóraloru; si nu arare-ori s'au intemplat, cá acele popóra, cari au innotatu contra valuriloru inundarei produse in lumea spirituale, séu s'au nimicitu la momentu innecanduse in mijloculu acelor, séu au capetatu lovitura de mórté, asia, in cátu esistinti'a loru dupa aceea nu multu a duratu; pe cându acele popóra, cari au innotatu alaturea cu acele valuri, au scapatu cu corpulu spalatu de ranele trecutului desteptanduse la o vieti'a mai noua, intr'o diminétiá mai senina si mai frumósa. Unele inundari mai mari de aceste au produsu in lumea spirituale a omenimei cultur'a si crestinismulu. Numai acelu popóru a gustatu si va gustá adevérata fericire, in cátu póte gustá omulu pe pamentu, care n'a pierdutu din vederea ochiloru sei calea progressarei, s'a desteptatu din visurile intunecate ale trecutulu si s'a sciutu inpacá cu miscarile lumei spirituali, intrebuintiendule acele „cum grano salis“, spre inbunatatirea stárei sale. Singuru unu poporu este la care nu potemu aplicá cele dise. Acestu poporu e poporulu chinezu, care de atátia secolu esista in pace si istoriografii cei mai invetiati ai Europei culte totusi atátu de puçinu ilu cunoscú si atátu de puçinu se intereséda de elu. De amu cunósce noi deplinu istori'a si institutiunile acestui poporu, prea credu, cá ne-arú fi de unu mare folosu.

Cultur'a — dicu corifeii timpuriloru mai recentu — este lumin'a, vieti'a si poterea, care conduce natiunile pe calea fericirii. Si acésta parere in principiu nu se póte resturná si nici combate. Ferice, de trei ori ferice

de acelu poporu, care a facutu mai multi si mai siguri pasi pe campulu latu alu sciintieloru si alu culturei, pentrucá acela a satisfacutu in destulu celei mai sante chiamari, acela va avea dreptu la coron'a nemorirei. Cultur'a i va dá potere, cá se se lupte invingétoriu cu elementele contrarie, precum se lupta stejarulu seculariu cu culmea marétiá si cu trupin'a neclatinata contra orcanelor gigantice. Ce e dreptu, poterea fisica inea póte mijloci bunastarea si fericirea unu poporu in dilele pericolulu, inse déca i lipsesce cultur'a, poterea spirituala, nici poterea fisica nu si-o va sci intrebuintiá precum ar trebú. Au trecutu timpurile, in cari popórale se cucereau prin sabia, astadi ele se cucerescu mai multu prin cuventu; si apoi precum unu pomu din soiu bunu transplantatu in pamentu neroditoriu nu totudéuna aduce fructe dorite: asia si sabi'a in o mana lipsita de potere spirituale nu totudéuna conduce la scopulu doritu.

Cultura si éra cultura! striga secolulu alu XIX-lea, pe cându istori'a ne spune, cá doue natiuni din cele mai faimóse si mai glorióse ale evului vechiu: elinii si románii, cându erau in cea mai frumósa flóre si ajunse la gradulu celu mai inaltu alu culturei de atunci, ele amendoue au fostu trantite la pamentu si aruncate in pulbere unulu dupa altulu. Câte tendintie nobile, câte ilusiuni frumóse s'au nimicitu cá negur'a dinaintea radielorú sórelui! Si intr'adeveru, cá si cum ar fi scrisu pe paginile istoriei, cá si popórale trebue se ia parte la sórtea individiloru: din etatea copilariei se inaltia mai susu si se marescu, devinu june, dupa aceea se intarescu si si ajungu etatea de barbatia, ajungu la culme; dar constantu, multu timpu in una si aceeasi inaltime nu potu remanea; decadenti'a loru conformu, causeru cari o producu, e repentina ori mai lina, ér' sórtea le este séu inflamatiune nemicitóre cá a focului ce se stinge, séu nemicire fara urme, cá a riuiloru din desierturile de sabura sburatóre.

Acésta a fostu sórtea poporulu grecescu din anticitate si a poporulu romána, inaintea caruiá tremurá odinióra o lume intréga! Credu cá va fi la loculu seu se cercetamu — de si pe scurtu —, si se vedemu ce a po-

tutu fi caus'a principala a decadentiei acelorú doue popóra, care ne-au lasatu atátia tesauri nepretiiuti cá ereditate?

Istori'a omenimei ne spune, cá dintre popórale cele multe, curi au pasitu pe teatrulu celu mare alu vietiei, tóte acele, cari n'au avutu facultatile recerute spre a poté inaintá gradatu pe calea luminei si a culturei adevérate, séu celu puçinu n'au aspiratu spre acésta, nu multu si-au jucatú rolulu, — si de au fostu chiaru si cele mai numeróse de odinióra, ele totusi au fostu atinse si inundate de popórale cele mai culte, asia in cátu de multe ori si esistenti'a le-a fostu periclitata. Egipteni cu 2000 de ani in a. de Chr. formau poporulu celu mai cultu din lume; fenicienii cei diliginti si aplecati spre mercatura cu navigatiunea loru cea antica, strabateau odinióra regiuni indepartate; persii cu sutele de mii de ostasi au incercatu cucerirea Europei intregi —, si unde au ajunsu mai tardiu tóte aceste popóra, déca nu si-au datu silintia a inaintá gradatu pe calea perfectiunei si a culturei adevérate? Acolo, cá timpurile urmátore le-au acoperitu cu velulu intunecosu alu loru, si abia a remasu câte o urma ici si colea, care arata, cá ele óre cându au fostu popórale cele mai culte si mai puternice din epoc'a loru, éra noi cei presenti urmele loru faimóse din anticitate le privimu in marmea proportiunei, care esista intre cultur'a de astadi si cea de atunci.

Doue popóra au pasitu dupa aceea pe scen'a teatrulu celu mare alu vietiei, cari au avutu tóte facultatile recerute spre cultura si perfectiune, cari au avutu totuodata si aplecare spre totu ce este nobile, frumosu, bunu si dreptu. Aceste doue popóra au fostu elinii si románii, cari cu totu dreptulu merita se ne ocupamu ceva mai pe largu despre ei.

Elinii nu numai pe calea sciintieloru si a artiloru frumóse, ci chiaru si pe calea constitutionale inca au lasatu multe forme pe sém'a timpuriloru venitóre, asia in cátu déca studiamu seriosu istori'a frumósei Elade din tóte períodele, statele si cetatile ei mai de frunte, atunci áffamu acolo tóte formele politico-sociale ale unei

Din Bucovin'a.

Cetindu in Nr. 12 alu „Observatoriului“ corespondinti'a din Bucovin'a, m'am opritu la pasagiulu :

„Dara se nu grabesci a crede, că vei affá nu sciu ce viétiá si zelu mare romanescu nici pr'intre preoti, că-ci la ceea ce affi, iti stá mintea in locu. Affi că sunt insurati cu nemtióice si cu polóne, vorbescu in casa cu femeile si cu copii loru in limb'a nemtiésca; că ici si colo, cá de marturia, affi câte o gazeta, dara nu romanésca ci nemtiésca; si de aici se esplica cainarea diuaristiloru nostrii, cá nu-i provincia romanésca, in care se fia mai puçinu cetite gazetele romanesci, decâtu in Bucovin'a.“

Mai departe, aflandu domnulu corespondentu si unele exceptiuni intre preoti demne de tóta laud'a, continua :

„Mai alesu se astépta dela asta mana de preoti, ce se affa in exceptiune laudabila, cá se se unésca mai strinsu in simtiemintele si ideile nationale si se combine mijlócele, cum aru inriuri in modu eficace asupra grosului colegiloru, cá se-i in-tórca la viéti'a nationala si se-i faca a se interessá si a le pasá de totu ce e romanescu.“

Nu-i Idea, ce-ar fremená in diu'a de astadi mai multu creeri omenesci cá ide'a nationala. Déca martirii crestinismulu isi dedéu odata viéti'a pentru convinçtiunea credinçei loru, apoi nu puçini martiri si-au datu pâna acuma viéti'a pentru convinçtiunea si sanctitatea ideii loru nationale. Ide'a nationala predomnesce astadi lumea si, — precum fórte frumosu se exprima Rieger, capulu boemiloru — in o cuventare a s'a in parlamentulu din Vien'a — „nici unu poporu, ba nici unu individuu nu se póte sustrage in tempulu de fatia dela acésta idea, fâra dauna.“ Datorintia avemu deci si noi bucovinenii se tienemu contu de acésta idea, datorintia au mai alesu preotii nostri se tienem contu de densa, că-ci ea este o arma pentru aperarea turmei, ce li se incredintiédia, totu-odata inse o arma pentru aperarea propria si unu scutu de alinare si mangaiare in inpregiurarile viforóse ale vietiei.

Dara se ne punemu intrebarea : potu óre preotii nostri bucovineni se fia crescuti in ide'a nationala? Póte unu preotu bucovinénu romanu de nascere, dupa absolvarea studiiloru teologice, se fia insufletitu de demnitatea originei sale? Póte se i se misce ánim'a la audiulu armoniósei limbi materne, in care mum'a-sa i-a cantatu leganandu-lu pe bracia? In scurtu, póte-se elu considerá cá atomu constitutivu alu corpulu nationalu-romanescu? Respunsu la acestea intrebări ne va dá descrierea crescerei preotiloru bucovineni :

Candidatii de preotia, vréndu se competedie la consistoriu pentru primirea in cleru si seminaru si se-si asigure sustinere deplina prin patru ani, potu competá condiçtiune sine qua non, alaturandu testimoniulu de maturitate numai dela unulu din gimnasiile din Cernauti séu Sucév'a. Primirea anterióra de căti-va ardeleni in seminarulu din Cernautiu, este a se privi cá exceptiune. Refusandu-i-se unui séu altui competentu din óresicare motivu primirea in seminaru, respectivulu de siguru

constitutiuni, începédu dela tirani'a cea mai selbatica pâna la constitutiunea cea mai liberala si poporala. Tóte statele, ba potemu dice tóte orasiile cele mai mari reprezentau in óresi-care privintia diverse constitutiuni politico-civile, care erau in legatura fórte laesa unele cu altele; ceea ce e dreptu, cá de o parte a mijlocitu cultivarea omni-laterale a intregii natiuni; inse de alta parte, chiaru certele escate din acele diversitati au fostu acele cause funeste, care au sapatu mormentulu libertatii si alu existinçiei statelor e line.

Athen'a erá Parisulu lunei vechie, care intrunea in sine totu ce se recere spre infrumsetiarea si nobilitarea ánimiei omenesci. Elad'a cea incantatóre cu estinderea potestatiei sale politice s'au inaltiatu pâna la gradulu celu mai inaltu alu sciintieloru si alu arteloru frumóse. Totu ce nu erá elinu se numea : barbaru si pâna cându n'au degeneratu virtutile strabune, pâna atunci, multimea ostasiloru persiani erá silita a parasi cu rusine campulu de resbelu, in fati'a eroiloru elini. Dara cându a fostu odata neintielegerile, lupt'a pentru begemonia, potestatea si luculu au coruptu moralitatea si virtutile cele demne de urmatu, asia, in cătu dupa decadinti'a morala, inainte de decadinti'a politica, inca si musele cele mai inspirate ale poesiei si ale artelor frumóse au fostu necesitate a parasi acelu pamentu classicu cu plaiurile lui incantatóre. Successorii au pierdu insemnatatea celoru vechi, dar sacrificiele anteces-soriloru puse pe altariulu artelor si alu sciintieloru nu au fostu vane, pentrucá acelea voru vestí cu limba neperitóre glori'a celoru de demultu.

Analogu cu ceea ce vedemu in istori'a eliniloru, aflamu si in istori'a romániloru.

(Va urmá.)

că pe spessele proprie nu mai invétiá teologi'a, pentrucá acésta isi atrage candidati numai prin mijlócele de subsistentia, ce li ofera in decursu de patru ani.) Asia dara preotii romani bucovineni, facundu póte câte doue, trei clase primarie in loculu nascerei loru in limb'a materna, trebue se tréca numai decâtu prin unulu dintre gimnasiile susu numite, trebue prin urmare se faca studiile gimnasiile in limb'a germana (că-ci si in gimnasiulu din Cernautiu si la celu din Sucév'a limb'a de propunere e cea germana) si astfelu apoi intra in seminaru — devenindu candidati de preotia. — Unii din acestia dupa introducerea limbei romanesci cá limba de propunere la „institutulu teologicu“ din Cernautiu in anulu 1849, inca totu se mai poteau desmorti la puçina viétiá nationala in decursulu studiiloru teologice in limb'a materna, — la cei mai multiinse, rade-cin'a directiunei germane le-a remasu implantata in ánimia pentru tóta viéti'a, trecéndu cá moscenire si la urmasii sei. Dara tempora mutantur....

Dela desfiintierea „institutulu teologicu gr.-or.“ si „infiintierea facultati teologice gr.-or.“ cá parte a universitatii din Cernautiu in 1 Sept. 1875, li se sterse la trei obiecte teologice limb'a de propunere romanésca substituindu-se cu cea germana, asia cá „astadi „istori'a bisericésca“, „dreptulu canonicu“ si „eseges'a testamentulu vechiu si nou“ la facultatea teologica din Cernautiu se propunu in limb'a germana.“

Se-ti sté deci mintea in locu, candu affi cá unii din preotii bucovineni sunt insurati cu nemtióice si cu polóne, că vorbescu in casa cu femeile si copii loru in limb'a nemtiésca si cá tienu numai gazete nemtiesci? Nu! Pentrucá ce interessu potu eu de exemplu se am de press'a romanésca, candu idealele mele sunt: Schiller, Góthe, Lessing, Herder, Klopstok etc. . . . . candu limb'a ánimiei mele e nemtiésca, candu eu nici o idea nu potu exprimá fâra densa si candu press'a germana pe alta parte mi-duce noutatile, curiositatile cele mai amenunte din lumea mare pe candu cea romana nu satisfac caracterulu meu curiosu nici de cătu si pe langa asta e si cu multu mai scumpa? Ce interessu potu eu avea spre exemplu de press'a romanésca, candu totu, ce cetescu in ea mi se paru a fi basme, povesti, de cari n'am auditu de candu-su pe lume? Pentrucá : invetiatu-amu in Sucév'a séu Cernautiu vre-o istoria séu statistica romanésca? Amu eu vre-o idea sanatósá de literatur'a romana si de multe . . . multe alte lucruri romanesci? . . . . .

Intemplarea, cá ici coala se mai affa inca pintre preotii romani bucovineni ánimie alese nationale este si va remané intemplanre, pâna candu crescerea preotiloru respectivi isi va urmá calea de pâna acuma. Ba inca pe cătu tempu a esistatu societatea academica „Arborós'a,“ care-i intruniá pe toti studentii romani dela universitatea din Cernautiu, atátu teologi cătu si de pe la celealalte facultati, totu se mai potea inca sperá in viitorulu preotiloru bucovineni; dara dupa desfiintierea societatii numite, oprindu-li-se teologiloru se formédie alta societate in unire cu confratii loru dela celealalte facultati, densii au remasu izolati, cá mai inainte, de ori ce progressu nationalu.

Friguri de dorere te coprinde candu eugeti, cá doui ani de dile au trecut de candu „Arborós'a“ nu mai esista si teologii inca stau totu cu manile in sinu. Pe candu tóte colorile nationale dela universitatea din Cernautiu isi au societatile loru, de ce óre numai Romanii sunt asia de tardii? . . .

De ce nu-i óre unire intre membrii „Junimei“? Si teologii de ce óre nu-si formédia o societate separata, ei in de ei? Si déca teologiloru nu le trece acésta idea prin creeri, nu se mai affa nici unu romanu prin Cernautiu, care se le deschida ochii? Tristu, tristu, tristu si éra si tristu.

(Va urmá.)

O intrevorbire cu d. Charles Dilke asupra politicei esterne a Engliterei.

Unu colaboratoru alu diariulu „le Voltaire“ d. Georges Petilleau, a avutu o intrevorbire cu noulu supt-secretariu dela ministerulu de esterne, d. Charles Dilke. Estragemu urmatórele passage din acésta intrevorbire din care amu datu dejá óre-care amenunte in numerulu nostru de ieri :

— Luamu mostenirea lordulu Beaconsfield, dise sir Charles Dilke, cu beneficiulu de inventaru. Cestiunea afghana ne este fórte inpovertatóre; totusi speramu cá totulu se va terminá in bine pentru interessele nóstre.

— Déra lui Cetivayo? 'i veti redá din nou libertatea?

— Din nenorocire acésta este peste potintia. — Fiindu-cá Engliter'a a facutu o cucerire o mantine?

— In totu-deauna.

— Déra nenorocitoru Boieri le veti acordá, déca nu intréga loru independintia, celu puçinu dreptulu de a se guberná supt propriulu loru protectoratu?

— Póte cá li se va redá Boieriloru o semi-independintia.

Cá se trecemu la cestiunea cea mai inportanta, la cea orientala, se va lasá óre se cada integritatea Turciei, déca nu va esecutá reformele promise de atâtea ori?

— Ea va esecutá aceste reforme. O vomu tiné in stipulatiunile tractatulu de Berlin, in necazulu lui Bismark. . . . .

— Atunci déra politic'a d-v. esterna va fi in tocmai aceea si cá aceea a lordulu Salisbury?

— Tocma precum dici. Celu ce crede cá gubernulu nostru va fi slabu in afara, se insiéla. Noi nu vomu stá nici acum indiferenti pentru politic'a européna si vocea nóstra va sci se se faca se fia ascultata in consiliulu poporaloru in favórea libertatii generale. In unire cu Franci'a republicana si cu Itali'a libera vomu cautá se desfacemu nodulu Gordianu alu cestiunei orientale prin infintierea unei confederatiuni de state libere intre Dunare, marea Adriatica si apele grecesci.

— Pentru cestiunea fruntariiloru grecesci gubernulu nostru spera dela d-v. si dela amicii d-v. o solutiune echitabila. Mai inainte de congressulu dela Berlin Engliter'a n'avea nici o simpatie pentru independinti'a Greciei. . . . .

— Si acum credu cá opiniunea publica este favorabila ideiloru atátu de intiepte din circular'a d-lui de Freycinet. Cabinetulu din Londr'a va cautá se stabilésca o intielegere cu Pórt'a, si solutiunea nu va lipsi d'a corespunde nobilei initiative a Franciei. Sunt din tóta ánim'a de acordu cu politic'a d-lui de Freycinet in acésta cestiune gre-césca, pe care predecessorulu seu, d. Waddington, o cam incurcase.

— Credi in possibilitatea unei aliantie intre Prussi'a si Russi'a?

— Nu, nici odata!

— Ce credi despre articolulu din diariulu „Grenzboten“, care dice intre altele, cá, déca Engliter'a si Russi'a se voru apropiá, Franci'a nu se va mai gandi de locu si se va uni cu fostii sei inamici; cá Parisulu, Vien'a si Berlinulu sunt de ajunsu pentru apararea Europei, cá Prussi'a nu va redá inse Alsacia-Lorena, déra cá se voru gasi pentru Franci'a alte despagubiri?

— Acestu articulu este cu totul absurdu si m'asiu mirá cá elu se fi fostu datu de principele de Bismark, care cunósce in destulu de bine adeveratele condiçtiuni ale politiceii practice.

— Politic'a actuala a cancelariulu prussianu este greu de ghicitu. Nu este elu óre acela, care inpinge pe Austri'a spre Oriente, pentru a isi anescá provinciile germane ale Austriei? In diu'a candu Franciscu Josifu se va affa in Constantino-pole, Wilhelm se va affa in Vien'a. De aceea Gladstone n'ar fi trebuitu lui Andrassy si lui Bismark se i strige : „Hands off!“ (josu manile.)

— Noi nu vomu suferi nici intinderea Austriei, nici pe aceea a Rusiei. Hertiegovin'a si Bosni'a nu trebue se apartina nici Austriaciloru, nici Turciloru, nici Russiloru. Aceste provincii trebue se fia mai multu libere si se se gubernedie singure. „Nicii o apasare,“ acésta este program'a nóstra. Eu nu sunt nici amicu, nici inamicu alu Russiloru. Noi amu potea mai lesne se atitiamu Asi'a Centrala contra Rusiei, de cătu Russi'a contra nóstra Indiile. Déca slavii sunt inca barbari, apoi nimeni altu nu este vinovatu pentru acésta, de cătu ministerulu de esterne din Petersburg, unu ministeriu in care se vorbesce limb'a germana si in care tóta politic'a esterna este condusa de diece ani de doui prussiani, d-nii Westmann si Hamburger, si de unu elvetianu, baronulu Jomini. Urámu autocrati'a, biurocrati'a si burocrati'a russésca; urámu gubernulu care apasa Poloni'a si care a readusu Ungari'a supt dominatiunea austriaca; inse respectamu pe noua Russie, care a redesteptatu in Prag'a si Moscú'a amorulu propriu si nobleti'a rassei slave.

— Ai veri-o incredere in promissiunile Turciei?

— In discursulu meu dela Kensington din anulu 1878 amu disu : „Turci'a isi arata curagiulu prin a apasá pe supusii sei europeni. . . In anulu 1840 ei au promissu totulu, déra n'au tinutu ninicu. Nu trebue se se puna nici o greutate mare pe promissiuni de astadi. Sunt vorbe negre pe hartie alba. Mahmud, Resid, Alii, Fuad au tinutu dela 1835 pâna la 1868 acelasu limbagiu cá si

Midhat la 1876; insusi Abdul Aziz, „Sultanulu amicu alu reformeloru!“ n'a potutu se dobandesca ceva mai avantajosu. Este impossibila o contopire intre Turci, Slavi si Greci. Cuceritorulu, Turculu, va fi isgonitu intr'o di din Turci'a . . , inse nu de Russi. Osmanlii au inceputu se se sfaramitedie. Turci'a a perdutu pe rōndu Crime'a, Basarabi'a, Serbi'a, Greci'a, Romani'a si aprōpe — Egyptulu.

— Dera ce solutiune prevedi ore pentru acēsta afurisita cestiune orientala?

— De si nu suntemu nici de cum dispusi a ne bate pentru integritatea Turciei, totusi acesta nu este unu cuventu de a crede, cā noi radicalii amu privi cu liniste, cum Russi'a ar nimici acēsta putere. Tōta Europ'a s'ar uni cu noi spre a pune stavila Russiloru, si nu vedu nici de cum pentru ce drepturile rassei elene n'ar fi mai naturale cā acelea ale slaviloru. Dēca s'aru creā unu statu mare grecu, apoi elu ar avea de capitala Constantinopolea. Solutiunile pe care le propoveduesce slavismulu sunt visuri! Spre a nu vorbi cātusi de puçinu despre visulu dela Moscva, amintescu numai visulu Serbiei de a reinfiintā regatulu lui Stefanu Dusianu, care isi dā numele de Tzar alu Serbiloru, Greciloru si Bulgariloru. Napoleon I dice in corespondinti'a sa, cā nu va permite niciodata cā influinti'a russesca se prinda radacina in Serbia. De asemenea, dēca Napoleon ar fi datu atunci Russiloru Constantinopolea, nu ar fi ajunsu nici-odata la unu Waterloo. Ori cum ar fi inse, visulu dela Moscva este celu mai mare pericolu care ar potea se amerintie Europ'a. Ce ar deveni lumea acēsta, candu 120 milioane de Slavi ar fi intruniti supt sceptrulu unui despotu, care ar ocupā in Constantinopole o pozitiune neatacabila? Eramu de fatia candu d. Rouher, in anulu 1867, pronuntā in corpulu legiuitoru renunitulu seu „Nici-odata!“ si in 1870 Italianii avura Rom'a. Asia dera profetisarile sunt pericolose, inse eu totu credu cā noi Englesii, fia conservatori, liberali, radicali sēu Home-Ruleri, potemu strigā cu tōta hotarirea si securanti'a: „Russi'a nu va avea nici-odata Constantinopolea!“

O telegrama prin care d. Dilke erā chiamatu la ministeriulu de esterne, puse capetu acestei intre-vorbiri. (Romanulu.)

Scrisōrea d-lui Gladstone.

Noulu ministru-presiedinte alu Angliei d-lu Gladstone au adressatu la 4 Maiu a. c. ambasadorelui austro-ungaru din Londr'a, contelui Karolyi o scrisōre in terminii urmatori:

„Iubite conte Karolyi.

Multiamescu Escelentiei Vōstre pentru serisōrea, care, intrunindu francheti'a cu bunetatea, imi face positi'a mea usiōra. Fāra a discutā esactitatea unoru expresiuni din raportulu trimisu de d-vōstra, trecu numai de cātu la obiectu. In momentul in care amu primitu dela regin'a indatorirea de a formā cabinetulu, amu decisu indata, cā in calitate de ministru nici se numai repetu limbagiulu polemicu, nici se'lu aperu cu argumente. Acēsta declaratiune o facu in privirea limbagiului pe care l'amu tinutu eu individualu, nu nu mai fatia cu o putere, ci cu mai multe, pe cāndu me aflamu in positi'a unei mari libertati, dar si a unei responsabilitati mai mici.

Escelenti'a Vōstra atinge doue puncte.

Celu dintaiu ilu resolu, exprimandu parerea mea de reu, cā amu inputatu M. Sale Imperatului vorbe pe cari nu le-a intrebuintiatu. Escelenti'a Vōstra spune, cā intr'o convorbire cu Sir Henry Elliot M. Sa si-a exprimat profund'a Sa parere de reu asupra atitudinei mele inamice contra Austriei; dati-mi voia se Ve spunu, cā asemenea dispositii nu amu in contra nici unei tieri si cā, in privirea consolidarii imperatiei, amu doritu pururea si din tōta ānima totu binele Austriei. Simtiu unu respectu sinceru pentru silintiele Imperatului si speru, cā successulu loru deplinu va caracterisā in modu onorabilu si nobilu gubernulu seu. Relativu la observatiunile mele reprobatoare, facute in privirea politicei esteriōre a Austriei, pe cāndu acēsta a procedatu in modu activu dincolo de granitiile sale, nu voiu ascunde Escelentiei Vōstre, cā in spiritulu meu s'au ridicatu grave ingrigiri, dēca Austri'a nu va jucā cumva in peninsul'a balcanica unu rolu inamicu, atātu libertatii popōraloru emancipate, cātu si sperantieloru rationabile si indreptatite ale supusiloru Sultanului. Aceste ingrigiri se basau, e adeveratu, pe argumente secundare (secondary evidence), nu erā inse declaratiunile unoru martori inamici, afara de aceea erāu cele mai bune argumente de cari dispuneamu atuncea.

Escelenti'a Vōstra este acum atātu de buna

de a me asigurā, cā gubernulu d-v. nu are nici decum dorinti'a de a largi drepturile castigate prin tractatulu dela Berlin, sēu de a le adaugā altele noue, si cā o intindere de natur'a acēsta ar fi in realitate in detrimentulu Austriei.

Dati-mi voia se declaru, Escelentia, cā nici odata n'asiu fi rostitu nisce vorbe pe cari cu dreptu cuventu le descrieti cā avēndu unu caracteru penibilu si dorerosu, dēca de pe atuncea inca a-si fi fostu in posesiunea unei asemenea asigurari, cā ceea pe care sunt in pozitiune de-a o primi acuma.

Nu voiu incercā se decidu acum, dēca nenorocirea sēu gresial'a mea au fostu, cā n'am fostu de mai inainte mai bine servitu, dar imi esprimu numai de cātu profund'a mea parere de reu, cā in lips'a acelor informatiuni, m'am vediatu sedusu a me referi la transactiuni din epoce anteriorē, sēu de a intrebuintā expresiuni de reprobatiune, pe cari acum le potu departā cu totulu din spiritulu meu. Sunt de parere, cā declaratiunea, pe care o facu acum, se nu se dea mai puçinu publicitatii, cā si discursulu, care o au provocatu, ēr' intru cātu s'atinge de form'a publicarii, me voiu uni cu orice va dori Escelenti'a Vōstra. Trebuie se mai multiamescu Escelentiei Vōstre, atātu pentru coprinssulu, cātu si pentru form'a comunicatiunilor verbale si scrise.“

Gladstone.

Corespondentie particulare ale „Observatoriulu“.

— Brasiovu, 17/5 Maiu 1880.

Vegetatiunea din acestu districtu se presenta intru tōta pomp'a sa. Dupa optu dile ploiose abia astadi a inceputu a se inseninā ceriulu. Ploile au fostu caldurese, prin urmare cu atātu mai folositorie; ele trecura de aci si preste munti ajungēndu si preste minunat'a si manōs'a campia de doue poste dintre orasiele Campin'a si Ploiesci. Din diariile capitalei romanesci ati aflatu, cā de 10 dile incōce a ploatu si in Romani'a mai preste totu, in unele locuri au fostu si ploi torrentiali; in altele mai puçine; in generalu inse locuitorii au inceputu a insufletī. Totudēuna dorimu amblare de timpu favorabile pentru agricultura; asta-data inse dorintiele nōstre ale toturoru sunt mai legitime cā ori candu. Existu ratiuni fōrte grave, cā poporatiunea intrēga se se bucare de unu secerisiu din cele mai manōse; dara se'mi permiteti a nu specificā acelea cause.

Puçine dile de cāndu trenurile comunica de doue ori pe di cu Romani'a, fisionomiile cu totulu straine apparu multime, cā si cum ar resari din pamentu, atātu aici, cātu si in Romani'a. Este inse fōrte interesantulu a observā, cum pe o clasa de straini indata ce ajungu pe pamentulu romanescu o apuca mancarime rea in limba, cā se critice si se'si alerge gurile cā nisce precupetie, vōindu a porunci, cā si cum ar fi acasa la ei. Au fostu fōrte intiepte mesurile luate de 2 luni incōce de cātra gubernulu Romaniei, apoi sbiere „Neue fr. Presse“, „Freundenblatt“ „N. W. Tagblatt“ et tutti quanti cātu voru vrea. Straini ne mai veduti, necunoscuti trecēndu in Romani'a nu pretindu nici mai multu nici mai puçinu, de cātu cā se deschida bolte sidughene (plavalii) ori unde si ori cum voru vrea, inse subt protectiunea ambassadei respective si fara a voi se se supuna la portarea sarcineloru publice. Adeca se puna parulu la usi'a comerciantiloru si industriariloru indigeni, se le micșoredie castigulu sēu se'i si ruinedie, nu inse cā concurenti onesti, ci cā cuceritori nerusinati. Nu aveti idea de cātu marfa falsa, spuria, vechitura mai virtosu in manufacturi si galantarii, vine si aici, si in Romani'a din tierile germane. Este bine a observā, cā mesurile politienesce luate in Romani'a fatia cu strainii sunt decopiate pāna la una din legile comunali si politienesce ale Austro-Ungariei, nici mai multu nici mai puçinu. Asia dara ceea ce place strainiloru la ei acasa, de ce nu le place si in vecini? Dēca sbiere in Romani'a, se se intōrca de unde au venitu, sēu trēca Dunarea si Marea nēgra, se'si caute noroculu pe la bulgari si la turci.

Nici o clasa de ōmeni nu este atātu de impertinenta cā asia numitii „doctores in absentia.“ Este cunoscutu la tōta lumea, cā universitati cā cele din Jen'a, Erfurth, Erlangen etc., vendu pe bani diplome de doctori la individi carii n'au vediatu in viēti'a loru vre-o universitate cu ochii si n'au facutu nici unu cursu de vreo facultate. Inainte de 1848 diplome de aceea costau pāna la 600 de taleri prussienesci; astadi se dau multu mai eftinu, dela unele numai cu 60 de taleri. Tocma acuma publicā „Függetlensēg“ (Independenti'a) lui Verhovay cunoscutulu casu de pe la 1842, cāndu

comitelui Sāndor, ginere alu principelui Metternich, cunoscutu din multele sale estravagantie si intre-prinderi frangētōre de berigata (cervix), 'i trasmise prin capu se inaltie pe calulu seu celu mai bunu si mai frumosu la rangu de doctor philosophiae dela vreo universitate germana. Asia elu comandā mandatarului seu cā se cēra dela universitatea din Jen'a diploma de doctoru in filosofia pentru domnulu Raro ex genere Szellō. Venindu respunsu cā cererea se acōrda numai se trimita 600 de taleri cā taxa, acēsta se si trimise, ēra dupa cāteva dile veni diplom'a scrisa fōrte elegantu cu litere aurite, in care stā: Doctissimum dominum Raro ex genere Szellō philosophiae doctorem creavimus, pronuntiamus et declaravimus etc. Scandalulu a fostu fōrte mare indata ce, cu ocaziunea unei alergari publice de cai, com. Sāndor trecu calulu seu Raro in list'a cailoru cu titlulu de doctor philosophiae. Gubernulu din Vien'a trase pe comite la raspundere, elu inse produse diplom'a originala si nu avura ce'i face; ēra la cātiva ani, dupace crepase calulu, punēndu se'lu ingrōpe cā pe unu doctoru, i puse si urmatorēa inscriptiune compusa in sensulu diplomei: „Itt nyugszik Raro, a bölcseségnek Jenai okleveles doctoru Grof Sāndor Moricz, kedvencz lova.“ (Függetl. Nr. 133 din 13 Maiu.)

Si apoi dēca ōmeni de aceia cu diplome castigate cā si cea citata mai in susu, nu sunt primiti in Bucuresci cu caciu'a in mana, nici aplicati in functiuni scolastice superiori indata de a dou'a di, se'i auditi ce spectacolu facu si cum apoi sbiere prin diariile loru, cā in Romani'a sciinti'a e despretiuita. S'au vediatu chiaru si chielari (Kellner) de pe la ospetarii si restauratiuni falinduse cu diplom'a de doctoru. In Americ'a abususulu cu diplome de aceea este si mai mare, in cātu de cātiva ani incōce din acea cauza patimescu si barbatii cei mai eruditi si onesti. Fōrte bine se face in Vien'a, Paris, la universitatea de Oxford si inca la unele, cā sunt fōrte rigurosii la inpartirea de diplome.

Petitiunea jurisconsultiloru romani este cetita cu multu interessu in acelea cercuri competente ale publiculu nostru, care sunt petrunse de immens'a inportantia a cestiuniloru nōstre agrarie, si discussiunea ei in comisiunea dietale din B.-Pest'a este urmarita cu atentiune incordata. Ne-a pusu inse la straina mirare, neesplicabil'a portare a onorabilei ministru de justitia si professoru dr. Pauler, ēra sofismele d-lui Szentgyōrgyi cā membru alu inaltei curti nu ne-a surprinsu intru nimicu, pentrucā ne cunōscemu de multu cu domni'a sa; inse germanulu dice: Man merkt die Absicht und wird verstimmt. Puçini aperiatori are feudalismulu, dēca unu Szentgyōrgyi in locu se apere, a compromisulu atātu de greu caus'a loru. Este inse o cestiune de onōre pentru bravii nostrii jurisconsulti, cā se convinga pe tōta lumea in contra dlui Szentgyōrgyi, cā domnealoru nu'si ridicasera seriōs'a si bine intemeiat'a loru voce numai in favōrea fostiloru iobagi, ci pentru sacrele drepturi de proprietate ale intregi poporatiuni, fara nici o esceptiune de nationalitate sēu de classe. Dēca feudalii nu aru ascultā totu numai de ciocoi loru, ei aru trebuī se vedia, cā cei 29 si respective 100 de advocati si alti jurisconsulti romani au aparatu cu o impartialitate nobila tocma si interesele loru bine intielese; ciocoi inse le-au legatu de multu ochii si acuma'i pōrta de batiu. Ddieu se apere pe boierii din Transilvani'a, fia aceia de orice natiune, cā totu acei ciocoi confederati strinsu cu usurarii taiati si netaiati inpregiuru, se nu le acatie mai pe urma de gātu inca si desagii secuiesci de pandia. Vedi inse unde duce fanaticismulu, ur'a nationale si ideile economice cu totulu false si scalciate, care asia cum voru ei, nu se voru realisā in toti vecii in acēsta tiēra muntōsa. Se'si ia prea bine sēm'a feudalii, cā intre ciocoi loru sunt fōrte multi, cari dēca si nu cunoscu limb'a francesca, punu pe nesciute, in practica, cu cea mai mare placere doctrin'a socialistica: La propriété c'est le vol (proprietea este furtu), numai cāndu o fura ei dela altii, atunci nu trece de furtu.

Ōre professorii dela cele cinci gimnasie romanesci confessionali nu si-aru potea luā si ei ānim'a in dinti, cā se imitedie in vacanti'a ce vine pe cei 29 jurisconsulti, se se adune per delegationem la unu locu undeva, spre a se consultā si densii asupra fatalelui proiectu de lege poreclitu reformatoru de gimnasiu si liceu? Noi suntemu siguri, cā cele doue confessiuni religiōse romanesci nu si-aru scōte ochii cu acea ocaziune, mai alesu cāndu potu se o scie de rostu, cā de acei ochisiori au trebuintia imperativa pe unu secolu inainte, cā-ci acēsta lupta pentru viētia se va mai continuā pe timpu indelungatu. Dara proiectulu de lege s'a delaturatu si a trei'a ōra? Vai de cei ce se lēgana in sperantie

de acestea cu totul vane! Alții se aduna în toate dăile, fără să prindă frigurile de frică. Ati vedutu că mai deunăzi se ținu o conferință de dascăli calvini și ariani, cari luara concludu unanimu: „Invetiatur'a religiunii se se oprésca și scôția afara din scôțele primarie, catechismulu baiatiloru se se arunce în focu.“ Alții érași se adunara septeman'a trecuta în B.-Pest'a și decretara se traduca în unguresce Bibli'a și Talmudulu întregu după textulu originalu, spre a magiarisá și mai iute pe iudovi. Noi credemu că nici pe unulu dintre professorii noștri gimnaziali nu 'i-ar mancă nici unu lupu, tocma vér'a, caletorindu de colea până colea, éra déca totusi s'aru arată vre-unu lupu, se'i dica și ei cu fericitulu în Domnulu protopopu Simionu:

Lupule nu me mancă
Pâna n'a esí lun'a;
Că dec'a esí lun'a
Eu la tin' nu m'oiu lasá.

— De lângă Timisiu în 14 Maiu 1880.

(Inca unu cuventu modestu cătra inteligenti'a romana din cottulu Carasiu.)

Din cele audite și vedute în 12 Maiu a. c. în sal'a cottului ne-amu potutu convinge pe deplin, despre dorulu insetatu alu noului comissariu reg. D. Tabajdi de a trânti la paretu pe romanii din acestu cottu și pentru ajungerea acestui scopu nu-si face scrupuli în alegerea persónelor și mijlócelor, ci numai scopulu se fia ajunsu. Acéstă s'a doveditu la restaurarea suplenta din 12 Maiu alegénduse de vice-comite-viceprefectu, re-negatulu serbu și trecutu la calvinismu d. Patyanszky Elek, și fiindu massim'a pe aici, că nu e domnu mare acela, care n'are și datorii mari, deci nou alesulu subprefectu se pôte felicita, pentru că întrunése toate aceste calități reclamate de spiritulu timpului. Membrii municipali romani i-au datu voturile lor, prin ce a devenitu subprefectu, — éra poporulu dela sate i face drumulu inca din an. 1879 la vill'a din Visagu, ce-i mai trebuie?

Fondurile cottului și banii orfanali sunt la dispozițiunea lui, ce-i mai trebuie? D. Patyanszky Elek e economu bunu, pentru că până acuma a potutu solvi interesele după capitalulu datoritu, cu atât mai usioru le va poté solvi de acuma înainte, pentru că i s'a mai datu unu mijlocu de castigu; și déca n'ar poté castigá atât'a, câtu-l lipsese ce-lu inpiedea se inpramute din fondurile cottului sum'a necessaria intabulându-o pe realitățile sale, chiar și în alu 12-lea locu. Inse nu numai persón'a noului viceprefectu trebuie se insufe grije întregului publicu din cottulu nostru, dar și inpregiariile în cari a ajunsu la acestu postu. Coruptiunea nice cându n'a fostu atât de incuibata în vieți'a sociala și politica că de presinte. Poporulu se despôia de tota averea sa din di în di sub diferite preteste; la comitatulu cei mai mari siarlatani se sciusera vîrî în posturi cardinale, de unde după ce defraudatu sume enorme se delatura, că alții se ajunga în loculu lor, dela cari ar fi o satira a cere justitiá séu procedura dorita. Asiu poté servi cu casuri concrete, dintre cari numai doue punu înainte on. publicu cetitoriu:

Intr'o comuna se intempla cërta între juri la jocu. Unii aflanduse vatemati în onôrea lor se adresédia la judele comunalu, că se întrevina și se le dea satisfactiune. Judele sub diferite preteste nu voiesce a întreveni, din care cauza a urmatu actulu alu douilea, care a devenitu cu atât mai tragicu, că-ci unu june fu batutu de mörte și a si repausatu. După aceste a urmatu cercetarea, sectionarea cadavrului, esmiterea de comisiuni, cari tôte au trebuitu bine platite, prin urmare acestu omor a adusu diurne bune unor domni. Vedindu inse preotulu locului, că cercetarea se face unilateralu și neconsciinciosu, a datu acusa formală la tribunalulu competentu, unde cere că judele comunalu se se puna sub cercetare criminala, pentru că din vin'a lui s'a intemplat omorulu. Tribunalulu afla de motivata cererea preotului și recêra pe viceprefectulu cottului, că se faca investigatiune, inse subprefectulu în contielegere cu pretorele cercualu nu întreprinde nimica; éra tribunalulu nu afla cu cale a mai insciintiá pe respectivulu preotu despre stadiulu petitiunii sale nici după unu anu de dile, ci aduce sententi'a asupra faptuitoriloru, fără a ascultá pe preotu și fara a face cercetare contra judelei. Acuma remane că dd. jurisconsulti se'si dea parerea despre procedur'a acéstă, asemenându-o cu procedur'a din alte state, care se dicu constitutiionale și civilisate.

Altu casu. Unu locuitoriu se plange la preotulu seu, cumcă soci'a l'au lasatu și pasce câinii cu unu praditu. Preotulu nepotendu esoperá nemic'a prin consiliulu seu parintescu, cere brachiulu contra femeiei, și fiindu că pe aici autoritatea preotiloru e calcata în picioare chiaru și de nisce pigmei că judii comunali, a trebuitu că cererea se ajunga până la pretorele cercualu, care a respunsu preotului: „D-ta parinte se n'ai grigia, cine cu cine se distragă; la ce preotulu a reflectatu numai atât'a, că unu statulu numai atunci e fericitu, déca se afla în acela câtu mai multe familie morale, și cumcă immoralitatea a adusu la decadentiá cele mai multe state. Asiu mai poté servi și cu alte casuri analoge, cari tôte arata până la evidentia, cumcă administratiunea de acuma propagá immoralitatea sistematicu, pentru-că în modul acesta ómenii fără simtiu moralu se se inbogatiésca de adi până maine, cându apoi si ei cu famili'a lor cu totu se prapadescu si disparu precum merita.

Inse onor. inteligentiá a cottului nostru scie prea bine, că tóta nisuinti'a domnilor dilei e îndreptata într'acolo, că unde se pôte numai, — éra după legile unguresce contra romaniloru tôte sunt possibile, — romanii

se fia delaturati din posturi și dela municipiu, că astfelu ei negenati se póta face ce vreau, nu numai cu averea noastră, dar și cu famili'a noastră, se ne inpuna dari, câtu se nu le mai potemu solvi, se ne vendia pe urma mosi'a eredita dela parinti și astfelu noi se murimu, éra fiii si ficele noastre se devina servi și servitóre în casele lor.

Dieci de mii s'au risipitu din fondurile comitatului nostru. Va fi óre în stare cându va alesulu viceprefectu a aduce în ordine fondurile acestea? Eu dubitiediu.

Dar și acea inpregiurare me nelinestesce, că multi dintre membrii municipali nici până astadi nu vedu ce li-se gatesce și nu se sciu desbracă de ambitiuni și rivalități personale. Inamicii elementului nostru alimentédia aceste rivalități și ambitiuni, pentru că noi astfelu debilitandune, ei cu atât mai usioru se ne arunce în abisu.

Una umbra de asilu mai avemu în sinulu mamei biserice, care ne invétiá se nu desperamu; nu vomu cadea în desperare atunci, cându credinti'a și invetiatur'a ei va fi viua în ánim'a și mintea noastră. Parol'a dilei este: regimu calvinescu, deci toti cari vréu a fi în posturi, se fia calvini. Esemple avemu déjà în Lugosiu, unde unu romanu domnu la comitatu, elu scie din ce motive de curendu a trecut la calvinismu. Pôte ilu va fi consiliatu la acéstă vre-unu professoru de teologia, care a invetiatu la Lipsca.

Cea mai mare datorinta avemu de a apará poporulu de demoralisare. Increderea pe care o avemu în elu este mare, inse se nu abusamu de ea, pentru că potemu fi trasi cându va la responsabilitate, și judecata drépta nu va lipsi. Sunt de condamnatu toti aceia, cari coprinși de illusiuni intra în societati francmasonice, vi-sandu de acolo cine scie ce avantage.

Gradin'a este plina de pomi putredii, inse sunt semintie nobile și sanetóse, din cari gradinariulu isi pôte implé gradin'a sa cu pomi nobili si tinerei. Déca fiacare va fi în cerculu seu aceea ce este gradinariulu espartu în gradin'a Domnului, atunci ne edificamu cea mai puternica cetate; pentru că edificamu cas'a lui Domnedieu, și déca e Domnedieu cu noi, cine e contra noastră?
T. Grachu.

Sciri diverse.

— (Inca unu maioru romanu în armat'a austriaca.) Din parte amica ni se inpartasiesce, că cu ocaziunea avansamentului din urma d. capitanu J. Vornica au fostu inaintatu la rangulu de maioru în arm'a infanteriei. Primésca sincerile noastre felicitari și la mai mare!

— (Amblarea timpului.) Déca în lun'a lui Aprile lumea economiloru érá ingrijata din caus'a anormalei secete, care au caracterisatu tempulu din lun'a aceea, apoi acuma, déca voru mai durá ploile inca multu, ingrijirile voru incepe se nelinestésca érași în modu seriosu spiritele acelorasi economi. Cu puține exceptiuni, dela inceputulu lunei lui Maiu și până astadi, pe aici si giuru, n'au trecut o singura di séu nópte, pentru că se nu plóie mai multu séu mai puçinu. Avemu deci până acuma minimum 15 dile de ploi calde și abundante, care au saturatu în de ajunsu insetosiatulu pamentu. Semenaturile de tómnă în cele mai multe parti ale tiei s'au îndreptatu binisioru, éra semenaturile de primavéra facute chiaru și pe acele locuri, unde semenaturile de tómnă au trebuitu se fia sacrificate din caus'a inferiorității lor, au resaritu fórtu frumosu și promitu o recolta, de si nu escelenta, dar buna de mijlocu.

Porumbulu inca au resaritu bine și până acuma nu au suferitu de locu. Legumele primavaróse inca s'au desvoltatu bine. Pómele ernatice sunt în abundantiá; puține si pe a locurea nu se voru culege de locu, asia numite póme cu símbure, precum sunt ciresiele, visine, prunele, persecile și nucile.

Astadi, cându scriemu aceste linii, temperatur'a au scadiutu în modu simtitu și precum ni se comunica din mai multe parti, piscurile Carpatiloru sunt coperiti de zapada próspeta, cadiuta dintr'odata cu ploile din urma. Ar fi deci de doritu că ploile se incetedié si temperatur'a se se incaldiésca. Speramu că acéstă dorinta se va realizá câtu mai curendu și prin partile noastre, de órece dela Vien'a se signalisédiá cu dat'a de 18 l. c. tempu fórtu frumosu și caldurósu.

— (O serbatóre de recunoscintiá nationala a compatriotiloru noștri sasi.) Marti în 18 Maiu a. c. au avutu locu în cimierulu protestantu de aici, inaugurarea frumosului monumentu redicatu pe mommentulu multu regretatulu patriotu și anteluptatoriu alu natiunii sasesci Franciscu Gebbel, fostu secretariu alu bisericei evanghelice din Transilvani'a de confesiune A. B. care s'au nascutu la 25 Iuliu 1835 și au muritu în 16 Maiu 1877. În epitafulu sapatu în frumosulu monumentu de granitu, care pórtá imaginea reposatulu pe unu medalionu de marmora sculptatu de renunitulu sculptorulu Zumbusch din Vien'a, se dice, că acelu monumentu i l'au redicatu connationalii sei celui mai fidelu fiu alu natiunii

sasesci, neobositulu luptatoriu pentru dreptu și adeveru.

Acéstă nu este o frasa, ci purulu adeveru. Natiunea sasésca ori câtu de inaintata ar fi în cultura, n'are nici ea multi barbati de tali'a fericitului F. Gebbel, care până cându au fostu în viața au sciutu a se face iubitu connationaliloru sei și a castigá simpathiele și respectulu strainiloru. Monumentulu inauguratu în 18 l. c. în cimierulu protestantiloru, la care actu solemn u au luat parte mai multe deputatiuni tramise ad hoc din sasimea intréga, va fi o durabila proba a recunoscintiiei natiunii sasesci pentru neuitatulu și multu regretatulu ei conductoriu. Acéstă proba de recunoscintiia și omagiu onorédiá nu numai suvenirea aceluia caruia i s'au adusu, dar' și pe cei ce o au depusu și cu deosebire pe aceia cari au initiatu colect'a unui fondu pentru redicarea acelu monumentu.

Amu face bine și noi romanii se invetiámu dela compatriotii noștri sasi și se ne aducemu si noi aminte, că mormintele unui Andreiu Muresianu, Avramu Jancu și acuma în urma acela alu lui Simeone Balintu astépta si ele dela natiunea recunoscétóre, că se fia ornate cu câte unu monumentu, fia elu ori câtu de modestu.

Nobletia si cavalerismulu traditionalu alu natiunii romane o deobliga în modu imperativu a ingriji celu puçinu de mormintele eroiloru și ale mariloru sei barbati. A nu face nici atâta, ar insemná, că natiunea romana este ingrata și că au degeneratu. Voi-va ea óre acéstă?

— (Inpartirea ofrandelor în Seghedin.) Spre scopulu acesta s'au infintiatu trei comitete si adeca pentru legitimarea partidelor, pentru asemnarea sumei și pentru inmanuarea ei. Inpartirea s'a inceputu la 3 Maiu în aceeași di în tôte partile orasiului, din strada în strada. Sum'a ce are a se inparti se urca la 2.446,000 fl. Maximulu ajutozelor singuraticu pentru pagubele imobileloru s'au ficsatu cu 3000 fl. Inpartirea ajutozelor va durá celu puçinu o luna.

— (Audientia oficiala.) Vineri, 2 Maiu curentu, la órele 11½ deminétia, d. marchisu de l'Aubespine-Sully, insarcinatu de afaceri alu A. S. Principelui de Monaco, si care avea misiunea a remite M. S. R. Domnului, împreuna cu o scrisóre din partea A. S. Principelui de Monaco, ordinulu St. Carolu, a fostu primitu la Palatulu din capitala în audientia oficiala.

D. marchisu de l'Aubespine-Sully, în presentia d-lui ministru secretariu de Statu la departamentulu afaceriloru straine, a inmanatu Prea înaltiatulu Nostru Domnu, incongiuratu de Cas'a Sa civila și militara, insemnele ordinulu princiaru de Monaco.

După terminarea audientiei oficiale d. insarcinatu de afaceri a fostu recondu la ospelulu seu, cu ceremonialulu ce a presidatu la sosire'i. (Press'a.)

— (O noua întrebuintiare a electricității.) Se relatédia din London, că Dr. William Siemens a facutu experimente cu bunu rezultatu, întrebuintiandu lumina electrica la desvoltarea plantelor. Densulu spera a potea în curendu aplicá poterea electrica în mesuri mari la topirea metalelor. Acéstă ar fi o descoperire pe câtu de insemnata, pe atâtu și de dorita.

Preturile cerealelor

și altor obiecte de traiu au fostu la

18 Maiu st. n. în Sibiu:

Grâu, după cualitati	1 hectolitru	fl. 8.30—9.30
Grâu, amestecat	1 " "	6.80—7.80
Secara	1 " "	5.10—5.50
Papsioiu	1 " "	4.60—5.—
Ordiu	1 " "	4.80—5.20
Ovesu	1 " "	3.60—4.—
Cartofi	1 " "	2.50—3.—
Mazare	1 " "	7.—8.—
Linte	1 " "	12.—13.—
Fasole	1 " "	6.—7.—
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	35.—40.—
Untura (unsóre topita)	50 " "	28.—29.—
Carne de vita	1 " "	44—46
Oua 10 de	1 " "	—20

Cursuri de Bucuresci în Lei noi (franci).

7 Maiu st. v. 1880.

Obligatiuni rurale din 1864 cu 10%	1. 106.½ b.
Inprumutulu Oppenheim (Londra) din 1866 cu 8%	108.60 „
Obligatiuni dominiali cu 8%	104.½ „
— Creditu fonciariu rurale cu 7%	99.— „
— Creditu fonciariu urbanu cu 7%	94.— „
Inprumutulu municipalu alu capitalei din 1875 cu 8%	102.— „
Actiunile caliloru fer. rom. (Berlin) din 1866 cu 5%	52.½ „
Obligatiuni din 1868 cu 6%	99.50 „
Prioritati cu 8%	119.80 „
Actiunile bancii Romani'a din 1869	350.— „
Daci'a, comp. de ascur. din 1871 act. (fr. 500) 8%	240.— „
Romani'a, compania de ascur. din 1875 cu 8% act.	—
(200 l.) platitu 100	75.— „
Rent'a romana din 1875	76.— „

Editoru și redactoru responsabilu: **G. Baritiu.**
Tipariulu lui **W. Krafft.**